

Bediüzzaman sevad-ı azamı nasıl yorumlamıştır?

Afyon'dan Hasan Koç: “Sevad-ı azam meselesini izah edebilir misiniz? Bediüzzaman sevad-ı azamı iktisat noktasında mı değerlendiriyor, yoksa siyaset noktasında mı?”

KELİME MANASIYLA SEVAD

Sevad, Arapça'da kök itibariyle “sevvede” fiiline bağlı bir isimdir. “Sevvede” fiili birkaç manaya gelir: Kararttı, karaladı, yazdı, cesur oldu, başkan yaptı.¹ Müsevvid, karalamasını yazan; müsvedde, karalama yazılan yazı demektir ve aynı köktendir. Esved, kara ve siyah demektir; ‘esved’in çoğulu sûd ve sûdan ise siyahlar demektir. Sevda esmer manasındadır. “Sevad” ise aynı kökten gelen bir isim olarak “karartı” demektir.

Sevad-ı azam'a gelince...

Bu kelime gurubu, kelime manası itibariyle “büyük karartı” demektir. Mecazi olarak ise, “iktisadî manada birbirine yakın insanlar topluluğu” veya “milletin kahir ekseriyeti” manasında kullanılmıştır. Bediüzzaman sevad-ı azama “ekseriyet-i masum” demiştir:

“Sevad-ı azam, hem ekseriyet-i masumun maişeti basittir. Tegaddi besatetiyle onlara tâbi olmak..”²

Sevad-ı azam mefhumunu ilk kullanan Peygamber Efendimiz'dir. (asm) “Aleyküm bi's-sevâdi'l-âzam!” yani (Size sevad-ı azam üzere olmak yakışır!)³ buyurmuştur.

Bu durumda sevad-ı azama uymak Sünnet-i Seniyyedendir.

HZ. ÖMER'İN TAZE EKMEK YEME ŞARTI

İbn-i Müleyke anlatıyor: Biz Halife Ömer'in yanında sofraya oturmak üzereyken Utbe çıkageldi. Hazret-i Ömer (ra): “Buyur ya Utbe!” diyerek onu sofraya dâvet etti. Utbe, hemen diz çökerek sofraya oturdu. Fakat ekmeği kuru ve sert bulmuştu.

“Halife'nin sofrasında ekmek kupkuru ha! Ya Ömer bunun tazesini yok mu?” dedi.

Hazret-i Ömer (ra) kızdı:

“Utbe!” dedi, “Sen taze ekmek peşindesin! Müslümanlar bugün ekmek bulabiliyorlar mı ki, Ömer sofrasına tazesini koysun? Ömer sevad-ı azama (halk ekseriyetine) tabidir. Sevad-ı azam (millet ekseriyeti) ne zaman taze ekmek bulur, Ömer o zaman sofrasına taze ekmek koyar!”

Hz. Ömer (ra) kendisine bal şerbeti ikram edenlere: “Bunu halk içiyor mu?” diye sorar,

“Hayır ya Ömer! Bu size hazırlanmıştır” denilince içmez ve “ben halkımdan birisiyim! Onlardan farklı yaşayamam!” diye çıkıştı.

Keza Hazret-i Ömer (ra) kızına misafir olunca, kızı sofraya iki çeşit yemek koymuştu.

Hazret-i Ömer (ra) kızına çıkıştı: “Birini kaldır kızım! İnsanların sofrasında bugün iki çeşit yemek yok.” dedi.

BU PARA BİZE HELÂL DEĞİL!

Bediüzzaman'ın biraderzadesi merhum Abdurrahman anlatıyor:

“1334 Senesinde esaretten geldikten sonra, amcam, rızası olmadan Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiyeye aza tayin edildi. Fakat esarete çok sarsılmış olduğundan, bir müddet mezunen vazifeye gidemedi. Çok defa istifa etmek teşebbüsünde bulundu, fakat dostları bırakmadılar. Bunun üzerine Darü'l-Hikmete devama başladı. Haline dikkat ediyordum ki; zarûretten fazla kendine masraf yapmıyordu. Maîşetçe neden bu kadar muktesid yaşıyorsun diyenlere cevaben, “Ben sevad-ı azama tabî olmak isterim. Sevad-ı azam ise, bu kadar tedarik edebilir. Ben, ekalliyet-i müsrifeye tabî olmak istemem” demişlerdir.

Darü'l-Hikmet'ten aldığı maaştan miktar-ı zarûreti ayırdıktan sonra, mütebakîsini bana vererek, “Hıfz et!” derdi. Ben de, bir sene zarfındaki fazla kalmış paraları amcamın bana olan şefkatine, hem malı istihkar etmesine îtimaden, haberi olmadan tamamen sarf ettim.

Sonra bana dedi ki: “Bu para bize helâl değildi, millet malı idi; niçin sarf ettin? Mademki öyledir, ben de seni vekilharçlıktan azl ile kendimi nasb ettim.”

Bir müddet aradan geçti... Hakaikten on iki telifatını tab ettirmek kalbine geldi.

Maaştan toplanan paraları, o telifatların tabına verdi. Yalnız bir-iki küçüğü müstesna olmak üzere, diğerlerini etrafa meccanen dağıttı. Niçin sattırmadığını sual ettim. Dedi ki: “Maaştan bana kût-u lâyemut caizdir; fazlası millet malıdır. Bu suretle millete iade ediyorum.”⁴ Örneklerden de anlaşılacağı üzere Bediüzzaman Hazretleri sevad-ı azamı siyaset noktasında değil, iktisat noktasında değerlendiriyor. Zaten İslâm tarihindeki örneklerde de sevad-ı azam siyasî değil, iktisadî bir mefhumdur.

Dipnotlar:

1. Yeni Kamus, s. 197.
2. Bediüzzaman, Sözler, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 2004, s. 1178.
3. Aliyyu'l-Muttakî, Kenzu'l-Ummal, 1:1030; Mecmau'z-Zevaid, 5:218.
4. Tarihçe-i Hayat, s. 109.